

Euroopa Nõukogu ministrite komitee Türgi eesistumisel korraldatud

**Euroopa Inimõiguste Kohtu tuleviku teemaline
kõrgetasemeline konverents**

**Izmiris, Türgis
26. – 27. aprillil 2011**

DEKLARATSIOON

26. ja 27. aprillil 2011 Türgi eesistumisel Izmiris toimunud Euroopa Nõukogu ministrite komitee kõrgetasemeline konverents (edaspidi: konverents),

1. meenutades konventsiooniosaliste kindlat toetust inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonile (edaspidi: konventsioon) ja sellega kehtestatud kontrollimehhanismile;
2. väljendades sihikindlust selle mehhanismi efektiivsuse tagamisel lühemas, keskmises ja pikemas perspektiivis;
3. tunnustades taas Euroopa Inimõiguste Kohtu (edaspidi: kohus) erakordselt suurt osatähtsust inimõiguste kaitsel Euroopas;
4. kinnitades taas põhimõtteid, mis seati 19. veebruaril toimunud Interlakeni kõrgetasemelisel konverentsil vastu võetud deklaratsioonis ja tegevuskavas, ning väljendades kindlat kavatsust säilitada Interlakeni protsessi hoogu kokkulepitud tähtaegade jooksul;
5. meenutades, et konventsiooni subsidiaarsuse põhimõttelisust ja laiaulatuslikkust peavad arvestama nii kohus kui konventsiooniosalised;
6. meenutades ka kohtu ja konventsiooniosaliste ühist vastutust konventsioonimehhanismi elujõulisuse tagamisel;
7. märkides murega, et kohtule esitatud kaebuste arv kasvab jätkuvalt;
8. arvestades, et ehkki protokolliga nr 14 kehtestatud võimalusi tuleb igakülgset rakendada ja senised tulemused on olnud julgustavad, ei ole need sätted kestvaks ja kõikehõlmavaks lahenduseks probleemidele, mis konventsioonisüsteemi ees seisavad;
9. väljendades heameelt käimasolevate läbirääkimiste üle Euroopa Liidu konventsiooniga ühinemise suhtes;
10. väljendades heameelt Interlakeni konverentsi järel saavutatud konkreetsete edusammude üle;
11. arvestades aga, et kontrollimehhanismi efektiivsuse hoidmine eeldab lisameetmeid, pidades silmas ka kohtu esimehe esialgset panust konverentsi ja kohtu täiskogu konverentsile esitatud arvamust;
12. väljendades muret, et pärast Interlakeni konverentsi on kohtureeglite 39. reegli alusel esialgse õiguskaitsse taotluste arv jõudsalt kasvanud, suurendades nii veelgi kohtu töökoormust;
13. võttes arvesse, et mõned konventsiooniosalised on väljendanud huvi menetluse vastu, mis lubaks riikide kõrgeimatel kohtutel paluda inimõiguste kohtult nõuandvaid arvamusi konventsiooni tõlgendamise ja kohaldamise kohta;
14. arvestades, et ülalkäsitletu valguses on aeg hinnata seni saavutatud edu, et kavandada täiendavaid samme Interlakeni eesmärkide täitmiseks ning reageerida uutele probleemidele ja ootustele, mis on ilmnunud pärast Interlakeni konverentsi;

15. tuletades meelde vajadust jätkata pikaajalisi strateegilisi arutelusid kohtu rolli üle tulevikus, et tagada konventsioonimehhanismi jätkusuutlik toimimine;

konverents:

1. paneb esiteks ette hinnata Interlakeni tegevuskava alusel ettepanekuid, mis ei eelda muudatuste tegemist konventsiooni, ja teiseks rakendada tarvilikke meetmeid, arvestades ühtlasi hiljutisi arenguid;
2. väljendab heameelt meetmete üle, mille kohus on protokoll nr 14 rakendamiseks ja Interlakeni deklaratsiooni järgimiseks juba tarvitusele võtnud, sealhulgas kohtu prioriteedipoliitika aluste vastuvõtmine;
3. pidades silmas asjaolu, et ainuüksi protokoll nr 14 sätted ei võimaldada saavutada tasakaalu laekuvate kaebuste ja tehtavate kohtuotsuste vahel, et tagada pidevalt kasvava kaebuste hulga tõhusat menetlemist, rõhutab lisameetmete rakendamise pakilisust;
4. arvestab, et vastuvõetavuse kriteeriumid on põhiliseks vahendiks kohtu töökoormuse korraldamisel ja subsidiaarsuspõhimõttele praktilise tähenduse andmisel; rõhutab kriteeriumite kohtu poolt täieliku kohaldamise tähtsust ja märgib, et protokolliga nr 14 jõustatud uut vastuvõetavuse kriteeriumit, mis pole veel kavatsatud mõju avaldanud, kujundatakse edasises kohtupraktikas ja seda tuleb hinnata hilisemate arengute valguses, ning kutsub ministrite komiteed üles alustama tööd, et kaaluda võimalikke mooduseid vastuvõetavuse kriteeriumite tõhustamiseks, ja et hinnata, kas konventsioonimehhanismi tõhususe edendamiseks oleks vaja kehtestada uusi kriteeriume;
5. kinnitab taas tõlgendamise põhimõtete järjepideva rakendamise olulisust;
6. väljendab heameelt hiljuti Euroopa Inimõiguste Kohtu kohtunikukandidaatide valimiseks ekspertidest moodustatud nõuandva komisjoni loomise üle, kelle ülesandeks on hinnata konventsiooniosaliste esitatud kandidatuure enne, kui need edastatakse Euroopa Nõukogu parlamentaarsele assambleele;
7. kutsub ministrite komiteed üles jätkama tööd inimõiguste kohtu kohtunike kandidaatidele esitatavate kriteeriumite ja nii riigi kui rahvusvahelise tasandi valimismenetluste kajastamiseks, et julgustada häid võimalikke kandidaate esitama kandideerimisavaldusi, et tagada vajalike kogemustega pädevate kohtunike jätkusuutlik töölevõtmine ning kohtu erapooletus ja kvaliteet;
8. märgib huviga, et kohtuotsuste täitmise üle ministrite komitee poolt teostatava järelevalve vallas on võetud vastu uued reeglid;
9. võtab vastu alljärgneva jätkukava, mis juhindub Interlakeni tegevuskavast, võttes ühtlasi arvesse hiljutisi arenguid Euroopa Nõukogus, kohtus ja ministrite komitees ning Interlakeni konverentsi järgselt tõusetunud probleeme ja ootusi.

Jätkukava

A. Individuaalkaebuse esitamise õigus

Konverents:

1. kinnitab taas konventsiooniosaliste toetust individuaalkaebuse esitamise õigusele kui konventsioonimehhanismi nurgakivile ja arvestab selles kontekstis, et sobivad meetmed tuleb võtta tarvitusele kiiresti, et sõeluda välja selgelt vastuvõetamatud kaebused, takistamata aga põhjendatud kaebuste läbivaatamist kohtu poolt, ja tagada, et kohtuasjadega tegeletaks vastavalt subsidiaarsuspõhimõttele;
2. kordab Interlakeni deklaratsiooni üleskutset lisameetmete kaalumiseks, mis puudutavad juurdepääsu kohtule ja kutsub ministrite komiteed üles jätkama kaebuste esitamise tasustamise ning teiste võimalike menetlusreeglite ja -praktikate kaalumist kohtusse pöördumisega seoses;

3. Väljendab heameelt edasimineku üle kohtu poolt juba kehtestatud esialgse õiguskaitse meetmete rakendamisel ja tuletab meelde, et kohus ei ole migratsioonikaebuste kohus ega neljanda astme kohus; rõhutab, et esialgse õiguskaitse taotluste lahendamine peab toimuma täielikus kooskõlas subsidiaarsuspõhimõttega ja et sellised taotlused peavad põhinema iga üksikjuhu faktide ja asjaolude hindamisel, millele järgneb kohtuasja või ulatuslikku probleemi tõstatava kohtuasja sisuline kiire läbivaatamine ja vastava otsuse tegemine. Selles kontekstis konverents:

- rõhutab riigisiseste õiguskaitsevahendite kehtestamise olulisust konventsiooniosaliste poolt, mis on vajadusel peatava mõjuga ning mis toimivad tõhusalt ja õiglaselt ning võimaldavad kooskõlas konventsiooni ja kohtupraktikaga hinnata riske asjakohaselt ja õigeaegselt; ja, ehkki märkides, et konventsiooniosalised võivad esialgse õiguskaitse meetmed kohtus vaidlustada, kordab konventsiooniosaliste kohustust neid täita;

- toonitab, et kaebuste esitajad ja nende esindajad peavad vastavate menetluse alla kuuluvate kohtuasjade puhul igakülgsest austama esialgse õiguskaitse taotlustele kehtestatud juhiseid, ja kutsub kohut üles tegema kohaseid järeldusi, kui seda juhendit ei järgita;

- kutsub kohut üles varjupaiga taotlemise ja migratsiooniga seotud kohtuasjade menetlemisel hindama ja võtma igakülgsest arvesse riigisiseste menetluste tõhusust, ja täheldades, et need toimivad õiglaselt ja inimõigusi austades, vältima sekkumist, välja arvatud kõige erandlikematel asjaoludel;

- kutsub kohut üles kaaluma koos konventsiooniosalistega, kuidas parimal moel kombineerida esialgse õiguskaitse meetmete kohaldamise praktikaid ja subsidiaarsuspõhimõtet, ja astuma samme, sealhulgas kaaluma vajadusel vastava süsteemi loomist, mille alusel saaks kohtuasja või ulatuslikku probleemi tõstatava kohtuasja, milles on kohaldatud esialgset õiguskaitset, vaadata läbi kiirendatud sisulises menetluses, mis põhineks täpsetel ja lühendatud tähtaegadel;

4. väljendab heameelt peasekretäri kaastöö üle, mis soovib anda võimalikele kaebuse esitajatele ja nende õiguslikele esindajatele objektiivset ja põhjalikku teavet konventsiooni ja kohtupraktika kohta, eelkõige kaebuse esitamise menetluse ja vastuvõetavuse kriteeriumite kohta, koos vastuvõetavust puudutava üksikasjaliku käsiraamatuga ja kohtu kantselei koostatud kontrollnimekirjaga, et vältida niivõrd kui võimalik selgelt vastuvõetamatuid kaebusi;

5. kutsub peasekretäri üles viima kiiresti, vajadusel koostöös Euroopa Liiduga, ellu ministrite komiteele esitatud aruandes väljendatud ettepanekud teabe ja koolituste pakkumise kohta.

B. Konventsiooni rakendamine riigi tasandil

Konverents:

1. kordab Interlaki deklaratsoonis tehtud üleskutseid ja palub konventsiooniosalistel eelkõige:

- a. tagada tõhusate riigisiseste õiguskaitsevahendite olemasolu, mis võivad olla nii konkreetset valdkonda käsitlevad kui üldised, võimaldades teha otsus konventsiooni väidetava rikkumise kohta ja vajadusel see heastada;

- b. teha igakülgset koostööd ministrite komiteega kohtuotsuste täitmise üle teostatava järelevalve uute meetodite raames;

- c. tagada, et kohtunike, prokuröride ja teiste õiguskorra tagamisega seotud ametnike, samuti kaitsejõudude töötajate erialase koolituse programmid sisaldaksid piisavat teavet vastavate erialavaldkondade väljakujunenud kohtupraktika kohta;

- d. kaaluda kohtu kantselei koostatud vastuvõetavuse kriteeriumite käsiraamatu tõlkimist oma riigikeelde;

e. kaaluda panuse tegemist Inimõiguste Sihtfondi (*Human Rights Trust Fund*).

2. palub konventsiooniosalistel pöörata igakülgset tähelepanu riiklike aruannete koostamisele, mille esitamistähtaeg on 2011. aasta lõpus, kirjeldades Interlakeni deklaratsiooni oluliste osade rakendamiseks võetud meetmeid ja seda, kuidas võimalikke puudujääke kõrvaldada kavatakse, et võtta need aruanded aluseks edasiste parenduste tegemisel riigi tasandil.

C. Vastuvõetamatute kaebuste väljasõelumine

Konverents:

1. märgib rahuloluga, et ainuisikuliselt asju läbivaatava kohtuniku tööerakendamine on andnud rahuldavaid tulemusi. Kuid arvestab sellele vaatamata, et lisaks juba rakendatud või menetlemisel olevatele meetmetele on vaja kehtestada uued sätted, mis reguleeriksid vastuvõetamatute kaebuste väljasõelumist;

2. mis puudutab lühiajalisi meetmeid, palub kohtul kaaluda ja hinnata väljasõelumissüsteemi, mida teostavad ametis olevad kohtunikud, kes lühiajaliselt pühendavad oma tööaja ainuisikuliselt asju läbivaatava kohtuniku tööle, ja jätkata konventsiooni muutmist mittenõudvate väljasõelumisvõimaluste uurimist;

3. mis puudutab pikaajalisi meetmeid, palub ministrite komiteel jätkata tõhusamate väljasõelumissüsteemide kaalumist, mis eeldavad vajadusel konventsiooni muutmist. Selles kontekstis tuleb konverents meelde, et konkreetset ettepanekud konventsiooni muutmist nõudvate väljasõelumismehhanismide kohta tuleb ette valmistada 2012. aasta aprilliks.

D. Nõuandvad arvamused

Konverents:

1. pidades meeles vajadust adekvaatsete riigisiseste meetmete järele, et aktiivselt kaebuste arvu kahandada, palub ministrite komiteel kaaluda sellise meetodi kehtestamise otstarbekohasust, mis võimaldaks riigi kõrgeimatel kohtutel paluda inimõiguste kohtult konventsiooni tõlgendamise ja kohaldamisega seoses nõuandvaid arvamusi, mis aitaksid selgitada konventsiooni sätteid ja kohtupraktikat, andes nii täiendavaid juhiseid, mis aitaksid konventsiooniosalistel edasisi rikkumisi vältida;

2. palub kohtul aidata ministrite komiteed nõuandvate arvamuste teema arutamisel.

E. Korduvad kaebused

Konverents, korrates Interlakeni tegevuskavaga korduvate kaebuste kohta tehtud üleskutseid ja märkides rahuloluga, et kolmeliikmeliste komiteede uus pädevus on andnud esimesed julgustavad tulemused:

1. palub konventsiooniosalistel sobival juhul eelistada korduvate kohtuasjade lahendamisel sõbralike kokkulepete sõlmimist või ühepoolsete deklaratsioonide tegemist;

2. toonitab, kui oluline on kohtupoolne aktiivne abi konventsiooniosalistele aitamiseks neil asjakohasel juhul sõlmida sõbralikke kokkuleppeid või teha ühepoolseid deklaratsioone, ning julgustab selles vallas kohtu rolli ja vajadust tõsta teadlikkust sõbralikest kokkulepetest kui konventsiooni lahutamatu osast menetluspoolte vaheliste vaidluste lahendamisel;

3. arvestab, et kohus peab „väljakujunenud kohtupraktikale” osutades võtma arvesse õiguslikke ja faktilisi asjaolusid ning arenguid vastustajariigis;

4. väljendab heameelt ministrite komitee töö suhtes konkreetsete konventsiooni muutmist eeldavate ettepanekute väljatöötamisel, et suurendada kohtu menetlussuutlikkust, ja arvestab, et tehtud ettepanekud peaksid lubama kohtul lahendada korduvaid kohtuasju mõisliku aja jooksul;
5. väljendab heameelt kohtureeglite 61. reegli üle, millega kohus kehtestas piloototsusemenetluse.

F. Kohus

Konverents:

1. kinnitab kohtule oma igakülgset toetust Interlaki eesmärkide saavutamiseks;
2. korrates Interlaki tegevuskavas tehtud üleskutseid ja arvestades, et konventsiooniosaliste pideva tähelepanu all olevaks põhimureks on kohtu autoriteet ja usaldusväärsus, palub kohtul:
  - a. rakendada täielikult, järjepidevalt ja ettenähtavalt kõiki vastuvõetavuse kriteeriume ning kohtu jurisdiktsiooni puudutavaid reegleid *ratione temporis*, *ratione loci*, *ratione personae* ja *ratione materiae*;
  - b. rakendada täielikult uut vastuvõetavuse kriteeriumit vastavalt põhimõttele, mille kohaselt ei ole kohtu ülesanne tegeleda tühisteadega (*de minimis non curat praetor*);
  - c. kinnitada oma kohtupraktikas, et ta ei ole neljanda astme kohus, vältides nii riigi kohtute tuvastatud faktiliste ja õiguslike asjaolude uuesti läbivaatamist;
  - d. töötada välja ja avalikustada kõikidele menetlusosalistele konventsiooni artikli 41 kohaldamise ettenähtavad reeglid, sealhulgas õiglase hüvitise tase, mida erinevatel asjaoludel võiks eeldada;
  - e. kaaluma, et viiest kohtunikust koosneva paneeli otsused jätta rahuldatama taotlused asja suurkojas uuesti läbivaatamiseks, on selgelt põhjendatud, vältides nii korduvaid kaebusi ja tagades parema arusaamise koja otsustest;
  - f. korraldada hea koostöö edendamise huvides regulaarseid kokkusaamisi valitsuse esindajatega inimõiguste kohtus;
  - g. esitada ministrite komiteele eelarvest sõltumatuid ettepanekuid, et luua juristide ja teiste erialaspetsialistide koolitusüksus;
3. märgib rahuloluga, et kohtu kantseleis tehtud korraldused on võimaldanud eelarve- ja inimressursse paremini hallata;
4. väljendab heameelt, et kohtu kantselei on koostanud mitmeid temaatilisi infolehti, kus käsitletakse erinevaid kohtupraktika küsimusi, ja julgustab kohut jätkama seda tööd seoses kohtupraktikaga teiste sisuliste ja menetluslike sätete suhtes, millele kaebajad sageli tuginevad;
5. julgustab veelgi konventsiooniosalisi lähetama kohtu kantseleisse oma riigist kohtunikke ja asjakohasel juhul teisi kõrgetasemelisi sõltumatuid juriste.

G. Konventsiooni muutmise lihtsustatud kord

Võttes arvesse tööd, mida on Interlakeni konverentsi järel tehtud Euroopa Nõukogu erinevatel tasanditel, palub konverents ministrite komiteel jätkata ettevalmistustööd, et töötada välja konventsiooni muutmise lihtsustatud kord konventsiooni teatavate organisatsioonilisi küsimusi puudutavate sätete muutmiseks, sealhulgas kaaluda selle kehtestamise vahendeid, s.o kohtu põhikirja või uue sätte lisamist konventsiooni.

H. Kohtuotsuste täitmise järelevalve

Konverents:

1. eeldab, et kohtuotsuste täitmise üle teostatava järelevalve uued standardid ja täiustatud menetlused kannavad vilja, ja väljendab heameelt ministrite komitee otsuse üle hinnata nende tõhusust 2011. aasta lõpus;
2. kordab Interlakeni konverentsil tehtud üleskutseid kohtuotsuste täitmise olulisuse kohta ja palub ministrite komiteel igakülgset rakendada subsidiaarsuspõhimõtet, mille kohaselt on konventsiooniosalistel õigus valida vahendeid neile konventsiooniga pandud kohustuste täitmiseks;
3. tuletab meelde ministrite komiteele konventsiooni alusel antud erilist rolli järelevalve teostamisel ja toonitab nõuet teostada vastavat järelevalvet üksnes kohtuotsuste õigusliku analüüsi alusel.

I. Euroopa Liidu ühinemine konventsiooniga

Konverents väljendab heameelt edusammude üle, mis on tehtud seoses Euroopa Liidu ühinemisega konventsiooniga, ja julgustab kõiki osapooli seda tööd lõpetama, et esitada ministrite komiteele niipea kui võimalik ühinemislepingu projekt ja ettepanekud konventsiooni tehtavate vajalike muudatuste kohta.

Rakendamine

Konverents:

1. palub konventsiooniosalistel, ministrite komiteel, kohtul ja peasekretäril tagada käesoleva Interlakeni tegevuskaval põhineva jätkukava täitmine;
2. palub ministrite komiteel:
  - a. jätkata kaebuste esitamise tasuliseks muutmise küsimuse ning muude võimalike kohtusse pöördumisega seotud menetlusreeglite ja -praktikate kaalumist; samuti tõhusamate väljasõelumissüsteemide vaagimist, mis vajadusel nõuavad konventsiooni muutmist;
  - b. kaaluda selliste menetluse kehtestamise otstarbekust, mille kohaselt riigi kõrgema astme kohtud võivad küsida inimõiguste kohtult nõuandvaid arvamusi;
  - c. jätkata ettevalmistustööd teatavate organisatsioonilisi küsimusi puudutavate sätete muutmise lihtsustatud korra väljatöötamiseks, sealjuures kaaluda selle kehtestamise vahendeid, s.o kohtu põhikirja või uue sätte lisamist konventsiooni.
3. palub kohtul kaaluda ja hinnata väljasõelumissüsteemi, mida viivad läbi ametis olevad kohtunikud, kes lühiajaliselt pühendavad oma tööaja ainuisikuliselt asju läbivaatava kohtuniku tööle, ja jätkata konventsiooni muutmist mittenoeldvate väljasõelumisvõimaluste uurimist;

4. väljendab oma ootusi seoses reegluga 39, et lõigus A3 sätestatud lähenemise rakendamisel väheneks oluliselt kohtu poolt kohaldatavate esialgse õiguskaitse meetmete arv ja need kohtuasjad, milles erandlikult on esialgset õiguskaitset kohaldatud, lahendatakse kiiresti, saavutades edu ühe aasta jooksul. Ministrite komiteel palutakse naasta selle küsimuse juurde aasta pärast;
5. palub konventsiooniosalistel, ministrite komiteel, kohtul ja peasekretäril jätkata pikaajalisi strateegilisi arutelusid kohtu rolli üle tulevikus;
6. palub ministrite komiteel ja konventsiooniosalistel pidada nõu kodanikuühiskonnaga käesoleva jätkukava rakendamisel, kaasates neid asjakohasel juhul pikaajalistesse strateegilistesse aruteludesse kohtu rolli üle tulevikus;
7. tuletab konventsiooniosalistele meelde kohustust esitada 2011. aasta lõpuks aruanne meetmete kohta, mis on võetud käesoleva ja Interlakeni deklaratsiooni oluliste osade rakendamiseks;
8. palub ministrite komiteel anda asjassepuutuvatele ekspertkomiteedele vajalikud mandaadid, et nad saaksid jätkata oma tööd Interlakeni tegevuskava rakendamisel vastavalt selles sätestatud ajakavale ja käesolevas deklaratsioonis väljendatud eesmärkidele;
9. palub eesistujariigil Türgil edastada Izmiri konverentsi deklaratsioon ja muud seonduvad menetlusedokumentid ministrite komiteele;
10. palub järgmistel eesistujariikidel järgida käesoleva deklaratsiooni rakendamist koos Interlakeni deklaratsiooniga.